

Instytut Pamięci Narodowej - Gdańsk

<https://gdansk.ipn.gov.pl/pl2/aktualnosci/z-milosci-do-matki/165395,Maria-Sklodowska-Curie-18671934.html>
07.05.2024, 07:35

Maria Skłodowska-Curie (1867-1934)

Chemiczka i fizyczka, współtwórczyni nauki o promieniotwórczości, dwukrotna laureatka Nagrody Nobla

Gimnazjum Żeńskie ukończyła w 1883 r. ze złotym medalem, lecz nie miała możliwości kontynuowania nauki w Warszawie, gdyż Cesarski Uniwersytet Warszawski nie przyjmował wówczas kobiet. W 1891 r. wyjechała do Paryża i rozpoczęła studia na Sorbonie. Już w 1893 r. uzyskała licencjat nauk fizycznych (z pierwszą lokatą), a rok później – licencjat nauk matematycznych. W 1895 r. wyszła za mąż za Pierre'a Curie.

Wyniki jej pierwszej pracy naukowej o właściwościach magnetycznych hartowanej stali okazały się tak ciekawe, że zostały przedstawione na posiedzeniu Francuskiej Akad. Nauk. Poszukując tematu do dalszych badań, Maria zwróciła uwagę na zjawisko promieniotwórczości uranu. Postanowiła podjąć systematyczne badania wszystkich dostępnych substancji, aby poszukiwać tych, które mają właściwość promieniotwórczości. Po raz pierwszy zastosowała obiektywną i dokładną metodę, mierząc natężenie promieniowania przy użyciu elektrometru, skonstruowanego przez Pierre'a Curie i jego brata Jacques'a. Po trwających niecałe 4 miesiące badaniach miała już gotowy artykuł o promieniach wysyłanych przez związki uranu i toru.

Ta właśnie publikacja rozpoczęła rewolucję w nauce. Ze względu na atrakcyjność tematu wynikającą z badań Marii, Pierre Curie przerwał swe badania nad magnetyzmem i przyłączył się do niej. Już w 1898 r. małżonkowie Curie donieśli o odkryciu nowego pierwiastka promieniotwórczego, dla którego zaproponowali nazwę polon, „od nazwy ojczyzny jednego z nas” – jak napisali; była to demonstracja polityczna, ponieważ Polska

była wtedy nadal podzielona między trzech zaborców. W tej pracy został użyty po raz pierwszy, zaproponowany przez Skłodowską-Curie, termin „radioaktywność”. W tym samym roku małżonkowie Curie oraz ich asystent Gustav Bémont odkryli kolejny pierwiastek promieniotwórczy, nazwany radem. Te wyniki wywołały ogromne zainteresowanie. Okazało się, że promieniowanie uranu, toru, polonu i radu otwiera drogę do badania struktury materii na poziomie wewnątrzatomowym.

W 1903 r. małżonkowie Curie otrzymali Nagrodę Nobla z fizyki. W tym samym roku Maria uzyskała doktorat, a w następnym została kierownikiem laboratorium w Katedrze Fizyki utworzonej na Sorbonie specjalnie dla jej męża.

Po tragicznej śmierci Pierre’a Curie w 1906 r. w wypadku ulicznym objęła po nim kierownictwo katedry. Jako pierwsza kobieta została profesorem na Sorbonie. Jednocześnie samotnie wychowywała dwie córki, dbając o ich wykształcenie i wszechstronny rozwój.

W dalszych badaniach prowadzonych w jej laboratorium otrzymano metaliczny rad, opracowano metody otrzymywania substancji promieniotwórczych i metody dokładnych pomiarów ich aktywności. Za te wyniki otrzymała w 1911 r. drugą Nagrodę Nobla, tym razem w dziedzinie chemii. Z jej inicjatywy rozpoczęto w 1912 r. budowę w Paryżu Instytutu Radowego, w którym do śmierci pracowała. Podczas I wojny światowej zorganizowała służbę radiologiczną na potrzeby szpitali wojskowych i sama brała w niej aktywny udział wraz z córką Ireną, późniejszą wybitną uczoną, również laureatką Nagrody Nobla.

Maria Skłodowska-Curie należała do najwybitniejszych i najbardziej szanowanych uczonych swej epoki. Parokrotnie wysuwała śmiało hipotezy fizyczne, nie zawsze doceniane przez współczesnych.

Miała obywatelstwo francuskie i do końca życia pracowała w przybranej ojczyźnie, ale utrzymywała ściśle związki z Polską, a swoim córkom przekazała znajomość języka oraz świadomość polskiego pochodzenia. Przyczyniła się bardzo do rozwoju badań nad promieniotwórczością w Polsce. W 1912 r. objęła zdalne kierownictwo Pracowni Radiologicznej im. Mirosława Kernbauma. W jej Instytucie w Paryżu stale pracowali stypendyści z Polski. Z jej inicjatywy rozpoczęto w Warszawie budowę Instytutu Radowego, w którego otwarciu w 1932 wzięła udział, ofiarowując tej placówce 1 gram radu zakupiony z funduszu zebranego ze składek.

Zmarła w 1934 r. i została pochowana w grobie rodziny Curie w Sceaux pod Paryżem. Córka Ewa przygotowała jej biografię, wydaną w 1937 r. W 1995 r. trumny Marii i jej męża przeniesiono do Panteonu w Paryżu.

(Na podst. opracowania Andrzeja Kajetana Wróblewskiego)